

e-στορίες για αγρίους

Οι μύθοι και τα ψέματα κάνουν πάρτι στο παγκόσμιο ψηφιακό χωριό, καθώς αναπαράγονται εν ριπή οφθαλμού χωρίς κανέναν έλεγχο

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΚΕ: Σάββατο 15 Σεπτεμβρίου 2012

Το ψέμα έχει κοντά ποδάρια, λέει ο λαός. Ασφαλώς ο εμπνευστής της ρήσης δεν είχε υπόψη τα πλοκάμια του Ιντερνετ. Το παγκόσμιο ψηφιακό χωριό είναι ταυτόχρονα ευλογία και κατάρρα: μας έδωσε την ευκαιρία να γίνουμε παραγωγοί περιεχομένου, να διαδώσουμε το (όποιο) μήνυμά μας στα πέρατα της οικουμένης και να αποκτήσουμε πρόσβαση σε έναν ανεξάντλητο πλούτο γνώσης και πληροφοριών, που δεν θα είχαμε ούτε αν αγοράζαμε όλες τις εγκυκλοπαίδειες και τις εφημερίδες του κόσμου (οι περισσότερες, άλλωστε, βρίσκονται ήδη στο Διαδίκτυο).

Πόσο αξιόπιστα, όμως, είναι αυτά που διαβάζουμε στον παγκόσμιο ιστό;

Αν πιστεύαμε όλα όσα έχουν γραφτεί κατά καιρούς, τότε ο Χρήστος Χωμενίδης και ο Απόστολος Γκλέτσος θα ήταν νεκροί, στις τσέπες μας θα είχαμε φρεσκοτυπωμένες δραχμές και η χώρα μας θα είχε εμπλακεί σε διπλωματικό επεισόδιο με τη Γαλλία με αφορμή την ανέγερση του Πύργου του Αϊφελ στα Φιλιατρά!

Είναι μόνο μερικά από τα ψέματα που γράφονται καθημερινά στις εικονικές σελίδες του Διαδικτύου και αναπαράγονται εν ριπή οφθαλμού από «ενημερωτικά» μπλογκ και σάιτ ή διακινούνται μέσω λογαριασμών στο facebook και το twitter, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο παραπληροφόρησης.

Αν στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις, στο Ιντερνετ είσαι ό,τι γράψουν οι άλλοι για σένα. Ακόμη και αν καταφέρεις να αποδείξεις ότι δεν είσαι ελέφαντας, το Google θα επιμένει ότι κάποτε είχες... χαυλιόδοντες.

Στον κυβερνοχώρο, το λατινικό *scripta manent* βρίσκει διπλή εφαρμογή. Ακόμη και αν σβηστεί το περιεχόμενο ενός ιστότοπου εξακολουθεί να εμφανίζεται στα αποτελέσματα της μηχανής αναζήτησης - και έτσι η ρετινιά παραμένει. Ο μόνος τρόπος για να διαγραφεί είναι να στείλει ο ενδιαφερόμενος σχετικό αίτημα στην Google.

Στο Διαδίκτυο μπορεί να γράψει ο καθένας ό,τι θέλει. Χωρίς λογοκρισία. Θα μπορούσε να ήταν ο ορισμός της ελευθερίας της έκφρασης. Αν όμως ισχύει η ρήση του Αλμπέρ Καμί ότι

«ελεύθερος είναι εκείνος που μπορεί να ζει χωρίς να λείψι ψέματα», τότε η ελευθερία αυτού του επαναστατικού μέσου κινδυνεύει να νοθευτεί από τη συστηματική παραπληροφόρηση.

«Στο Ιντερνετ ευνοείται ο πολλαπλασιασμός του ψεύδους, ιδίως σε μια κοινωνία που ζει μέσα στην ανασφάλεια όπως είναι η δική μας. Η οικονομική κρίση επιτείνει το πρόβλημα και καθιστά το Διαδίκτυο ευάλωτο στη διάδοση κάθε είδους θεωριών συνωμοσίας», λέει στα «ΝΕΑ» ο δρ Διονύσης Πάνος, λέκτορας του Τμήματος Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Στον παγκόσμιο ιστό οι πάντες έχουν δικαίωμα να μεταδώσουν το μήνυμά τους και να το δουν να ταξιδεύει παντού σε χρόνο μηδέν. Ποιος όμως ελέγχει την αξιοπιστία αυτού του μηνύματος;

«Στο Ιντερνετ η πληροφορία δεν μπορεί να ελεγχθεί, με αποτέλεσμα να έχει χαθεί το τεκμήριο της εγκυρότητας. Ο τρόπος με τον οποίο διακινούνται οι πληροφορίες μέσω του Διαδικτύου δεν διασφαλίζει την αξιοπιστία τους», σημειώνει ο δρ Πάνος, ο οποίος ειδικεύεται στην Κοινωνιολογία των Νέων Μέσων.

Οι δραχμές. Στα μέσα του 2010 όταν η κρίση είχε αρχίσει να απλώνεται απειλητικά σε όλο το φάσμα της ελληνικής κοινωνίας, οι συνωμοσιολόγοι έκαναν την εμφάνισή τους.

«Αρχισαν να τυπώνονται οι δραχμές», γράφτηκε σε ένα ιστολόγιο. Μέσα σε λίγες ώρες η «αποκάλυψη» είχε κάνει τον γύρο του Διαδικτύου. Πολλοί δεν την πίστεψαν. Τι γίνεται όμως με τους υπόλοιπους;

Το έργο επαναλήφθηκε τον επόμενο χρόνο, ελαφρώς παραλλαγμένο. Τον Μάρτιο του 2011 κυκλοφόρησε email που το υπέγραφε ένα υποτιθέμενο υψηλόβαθμο τραπεζικό στέλεχος, το οποίο προεξοφλούσε τη χρεοκοπία της χώρας: «Η πτώχευση είναι πλέον θέμα ημερών και έχει προγραμματιστεί για τις 25 του μηνός», έγραφε ο κατά φαντασίαν τραπεζίτης (ο οποίος, όπως αποδείχθηκε, ήταν φανοποιός από την Κρήτη).

Το αποτέλεσμα; Μέσα σε ελάχιστες ώρες περισσότερα από 200 εκατ. ευρώ έκαναν φτερά από τις ελληνικές τράπεζες, σύμφωνα με στελέχη του υπουργείου Οικονομικών. Η εθνική επέτειος πέρασε και η Ελλάδα δεν πτώχευσε. Το μήνυμα όμως παραμένει μέχρι σήμερα αναρτημένο στο Ιντερνετ.

Η «είδηση» για τη χρεοκοπία ή τη... φρεσκοτυπωμένη δραχμή επανέρχεται σποραδικά στα σοκάκια του Διαδικτύου. Η πιο πρόσφατη ανάρτηση που εντοπίσαμε έγινε τον περασμένο Απρίλιο. «Συγγενείς εργαζομένων στο Εθνικό Νομισματοκοπείο αποκαλύπτουν ότι οι μηχανές δουλεύουν στο φουλ και κόβουν δραχμές αβέρτα», έγραψε ένας μπλόγκερ.

«Τέτοιου τύπου εξωφρενικές "ειδήσεις" διαδίδονται με αστραπιαία ταχύτητα, ακριβώς επειδή υπάρχει ένα κλίμα γενικευμένης ανασφάλειας. Τα πάντα είναι πιθανό να συμβούν. Ακόμη και τα πιο τρελά φαντάζουν λογικά», τονίζει ο δρ Διονύσης Πάνος.

Τον περασμένο Απρίλιο μάθαμε από το Ιντερνετ ότι προκλήθηκε μίνι διπλωματικό επεισόδιο

μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας, με αφορμή το ομοίωμα του Πύργου του Αϊφελ που υπάρχει στα Φιλιππίνες. Μάλιστα, ο οργισμένος δήμαρχος των Παρισίων επέδωσε διάβημα διαμαρτυρίας στην ελληνική πρεσβεία, ζητώντας την απομάκρυνση του ομοιώματος!

Η είδηση αναδημοσιεύθηκε σε δεκάδες ενημερωτικούς ιστότοπους ως αληθινή, αλλά δεν ήταν. Επρόκειτο για το πρωταπριλιάτικο ψέμα μιας επαρχιακής εφημερίδας...

Οι «θάνατοι». Έχουν γραφτεί και χειρότερα. Τον περασμένο Δεκέμβριο ο συγγραφέας Χρήστος Χωμενίδης πληροφορήθηκε από το Διαδίκτυο ότι... αυτοκτόνησε, «πηδώντας από το μπαλκόνι του σπιτιού του». Η «είδηση» πρωτοδημοσιεύθηκε σε ένα μπλογκ. Στη συνέχεια αναπαρήχθη από εκατοντάδες άλλα, ενώ αναρτήθηκε και στον ιστότοπο κυριακάτικης εφημερίδας.

Τον «θάνατό» τους πληροφορήθηκαν πέρυσι με παρόμοιο τρόπο ο ηθοποιός και δήμαρχος Στυλίδας Απόστολος Γκλέτσος και το μοντέλο Τζούλια Αλεξανδράτου.

Άλλοι έμαθαν μέσω του Διαδικτύου ότι έχασαν τη δουλειά τους. Ένας από αυτούς ήταν η τηλεπαρουσιάστρια Αννίτα Πάνια, η οποία ωστόσο συνέχισε να εργάζεται και μετά την... «αποχώρησή» της.

«Δωρεάν ούζο για όλους αν κερδίσουμε την Κυριακή στις εκλογές»

Ένα «φρούτο» που ευδοκμεί στο Ιντερνετ είναι τα πλαστά προφίλ δημόσιων προσώπων, τα οποία δημιουργούν επιτήδειοι στο facebook και στο twitter. Μεταξύ αυτών που έχουν πέσει θύματα ηλεκτρονικής πλαστοπροσωπίας συγκαταλέγονται οι δημοσιογράφοι Ολγα Τρέμη και Γιώργος Αυτιάς και η τηλεπαρουσιάστρια Ελένη Μενεγάκη.

Στο στόχαστρο μπαίνουν κατά καιρούς και οι πολιτικοί. Ψάχνοντας στο twitter διαπιστώσαμε ότι λειτουργούν τουλάχιστον έξι πλαστοί λογαριασμοί με το όνομα του Πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά.

Ψεύτικο προφίλ έχει ανοίξει και στο όνομα του επικεφαλής του ΣΥΡΙΖΑ. «Δωρεάν ούζο για όλους αν κερδίσουμε την Κυριακή», γράφει ένα τουίτ που στάλθηκε από τον... υποτιθέμενο Αλέξη Τσίπρα στις 16 Ιουνίου (μία ημέρα πριν από τις εκλογές).

Τον περασμένο Μάιο το ΚΚΕ κατήγγειλε τη λειτουργία πλαστών λογαριασμών στο facebook και το twitter, κατηγορώντας τα δύο κοινωνικά δίκτυα ότι «παρά τις επανειλημμένες επίσημες διαμαρτυρίες του, οι λογαριασμοί συνεχίζουν να λειτουργούν, μαρτυρώντας τη δόλια και ύποπτη στόχευσή τους».

Δεν λείπουν, όμως, και οι περιπτώσεις που χρήστες (κυρίως «επώνυμοι» ή εταιρείες) δημιουργούν οι ίδιοι ψεύτικους λογαριασμούς με σκοπό να αυξήσουν τους «φίλους» (στο facebook) ή τους followers (στο twitter) που έχουν και να δημιουργήσουν ένα τεχνητό ρεύμα δημοφιλίας.

Χτίζουν ψεύτικους e-εαυτούς

Το ψέμα γνωρίζει ημέρες δόξας και στα κοινωνικά δίκτυα. Ορισμένοι χρήστες παραποιούν τα στοιχεία που τους αφορούν (επιτεύγματα, σωματικά χαρακτηριστικά, ηλικία κ.λπ.), προκειμένου να βελτιώσουν την εικόνα τους.

Ουκ ολίγοι την έχουν πατήσει κλείνοντας ραντεβού με κάποιον που γνώρισαν στο facebook, αλλά όταν τον συνάντησαν διαπίστωσαν ότι δεν έμοιαζε καθόλου με την περιγραφή που τους είχε δώσει - ούτε καν με τη φωτογραφία που είχε αναρτήσει στο προφίλ του, η οποία ήταν ρετουσαρισμένη ή είχε τραβηχτεί την... προηγούμενη δεκαετία.

Οι αμερικανοί ερευνητές Τζέφρι Χάνκοκ και Καταλίνα Τόμα διαπίστωσαν ότι 80% των χρηστών των social media διανθίζουν τις πληροφορίες των προφίλ τους με «μικρά ψέματα» (π.χ., λένε ότι είναι ψηλότεροι ή πιο αδύνατοι από ό,τι πραγματικά είναι).

«Μια κοπέλα είχε δημιουργήσει μια ολόκληρη φανταστική ιστορία για τη ζωή της, ότι είχε κάποιο φίλο που τη λάτρευε και της έκανε πρόταση γάμου μια νύχτα στο μπαλκόνι και μετά έμεινε έγκυος. Κάποια στιγμή τη στρίμωξαν και αποκαλύφθηκε το ψέμα», διαβάζουμε σε ένα φόρουμ.

Υπάρχουν και αυτοί που δημιουργούν εξ ολοκλήρου ψεύτικα προφίλ. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε πρόσφατα το facebook, 8,7% των λογαριασμών του κοινωνικού δικτύου είναι πλαστοί. Το ποσοστό αντιστοιχεί σε 83 εκατ. χρήστες!

Χαρακτηριστική είναι η μαρτυρία ενός μέλους του facebook, που καταγράφεται στο μπλογκ away.gr: «Παρατήρησα πως μια φίλη έφτιαξε fake profile και έγινε φίλη με τον εαυτό της [...]. Ξέρω άτομα που φτιάχνουν ψεύτικα προφίλ για να γίνουν φίλοι με τη σχέση τους και να ρίξουν άδεια για να πιάσουν γεμάτα».

«Στο Διαδίκτυο μπορείς να είσαι όποιος θέλεις. Παλαιότερα στα τσατ-ρουμ άνδρες εμφανίζονταν ως γυναίκες και το αντίθετο», λέει ο δρ Διονύσης Πάνος.

Ψέματα και Ιντερνετ

- **83 εκατ.** προφίλ στο facebook είναι πλαστά
- **80%** των χρηστών των κοινωνικών δικτύων γράφουν ψέματα στα προφίλ τους
- **180 ευρώ** είναι η τιμή για την «αγορά» 10.000 «φίλων» στο facebook
- **20 ευρώ** είναι η τιμή για την «αγορά» 50.000 followers στο twitter
- **399ευρώ** είναι η τιμή για μία σειρά από 20 διθυραμβικές κριτικές
- **79 ευρώ** είναι η τιμή για μία επαινετική βιβλιοκριτική

<http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4752150>